

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny do wiedzy o społeczeństwie „Dziś i jutro” dla klasy 8 szkoły podstawowej

Wymagania na oceny uwzględniają zapisy podstawy programowej z 2017 r. oraz zmiany z 2024 r., wynikające z uszczuplonej podstawy programowej. Szarym kolorem oznaczono treści, o których realizacji decyduje nauczyciel.

Temat	Wymagania na poszczególne oceny				
	Dopuszczająca Uczeń:	Dostateczna Uczeń:	Dobra Uczeń:	Bardzo dobra Uczeń:	Celująca Uczeń:
I. ŻYCIE SPOŁECZNE					
1. Człowiek w społeczeństwie	- wyjaśnia, czym jest społeczeństwo, - podaje przykłady potrzeb człowieka, - przytacza przykłady ról społecznych, - wymienia osoby, podmioty oraz instytucje, które mają wpływ na rozwój młodego człowieka i zaspokajanie jego potrzeb, - podaje przykłady norm społecznych, - przytacza przykłady pozytywnych i negatywnych wzorców zachowań funkcjonujących w swoim środowisku	- podaje przykłady potrzeb człowieka z podziałem na kategorie (bezpieczeństwa, przynależności, uznania, samorealizacji i duchowych), - wskazuje różnice między potrzebami naturalnymi a społecznymi, - wymienia podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia, - wylicza przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania	- uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną, - wyjaśnia, na czym polega proces socjalizacji, - określa, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina, - wymienia kategorie norm społecznych, - określa, które spośród podanych zachowań są oceniane z zastosowaniem norm prawnych i uzasadnia swój wybór, - wskazuje zależności pomiędzy zdrowiem psychicznym a funkcjonowaniem jednostki	- wskazuje zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka, - tłumaczy, czym jest osobowość, i jakie ma związki z socjalizacją, - porównuje społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela, - podaje przykłady konfliktu ról społecznych, - wskazuje przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych, - aktywnie uczestniczy	- omawia zależności między zaspokojeniem potrzeb i wywiązywaniem się z ról społecznych a samorealizacją i samooceną jednostki, - podaje konsekwencje braku zaspokojenia poszczególnych potrzeb człowieka, - przytacza przykłady konfliktu ról społecznych, wskazuje przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu, - przedstawia problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku (ocena

	rówieśniczym, - wyjaśnia, czym są zdrowie psychiczne i depresja.	jednostki, - przedstawia czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka, - podaje przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole, - wymienia zdrowe nawyki służące utrzymaniu higieny psychicznej, - wymienia czynniki, które mogą wywołać kryzys psychiczny.	w społeczeństwie.	w dyskusji na temat teorii Abrahama Masłowa, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat kondycji psychicznej młodych ludzi w Polsce.	zjawiska, przyczyny i konsekwencje).
2. Grupy społeczne	- podaje rodzaje grup społecznych, - wymienia grupy społeczne, do których należy, - przytacza przykłady korzyści wynikających z bycia w grupie, - wymienia typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej, - określa, jakie zachowania prowadzą do sporów, - wymienia	- wyjaśnia, czym jest grupa społeczna, i wymienia jej cechy, - wylicza główne zasady współpracy w grupie, - podaje przykłady postaw jednostek wobec konfliktu, - wskazuje dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu, - proponuje sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej, szkole	- omawia podział grup społecznych, - omawia różne sposoby rozwiązywania konfliktów: rozmowę, negocjacje, mediacje i arbitraż, wskazuje ich dobre i złe strony, - wymienia warunki prowadzenia skutecznych negocjacji.	- wskazuje wady i zalety różnych metod podejmowania decyzji w grupie, - określa, które metody są najwłaściwsze dla zespołowego wykonania określonych zadań, - podaje przykłady sytuacji konfliktowych z codziennego życia, proponuje metody rozwiązania sporu w każdej z nich i uzasadnia swój wybór,	- charakteryzuje strategie przyjmowane w czasie konfliktu, - porównuje konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa, - przygotowuje poradnik unikania konfliktów i ich skutecznego rozwiązywania, - przyjmuje rolę lidera

	podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole, - podaje przykłady autorytetów.	i społeczeństwie, - porównuje grupę nieformalną, koleżeńską z grupą zadaniową, - wskazuje różnicę między idolem a autorytetem, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego uczuć, jakie towarzyszą ludziom podczas konfliktu.		- przytacza przykłady autorytetów, określa, co odróżnia te osoby od idoli, i uzasadnia swoje zdanie, - redaguje w punktach przebieg negocjacji w przypadku zaczerpniętym ze swojego codziennego życia.	w prowadzeniu projektu dotyczącego uczuć, jakie towarzyszą ludziom podczas konfliktu.
3. Komunikacja i autoprezentacja	- tłumaczy, czym są dyskusja i debata, - podaje przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie, - gromadzi argumenty o szkodliwości używek.	- przytacza przykłady zachowań asertywnych, - określa różnice między asertywnością a agresją.	- podaje reguły obowiązujące uczestników dyskusji i debaty, - przedstawia warunki asertywności, - buduje asertywną wypowiedź na temat szkodliwości używek.	- tłumaczy, czym jest asertywność i jakie ma znaczenie dla funkcjonowania jednostki w społeczeństwie.	- dokonuje samooceny pod kątem asertywności.
4. Życie rodzinne	- tłumaczy, czym jest rodzina, - wylicza podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne, - opowiada o roli rodziców, dzieci i osób starszych w rodzinie, - przedstawia wartości ważne dla jego rodziny.	- wymienia cechy rodziny jako grupy społecznej, - podaje funkcje rodziny i przykłady ich realizacji, - wskazuje czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych, - wylicza główne prawa	- przedstawia argumenty na poparcie twierdzenia, że rodzina jest podstawową grupą społeczną, - omawia najważniejsze funkcje rodziny, - wylicza typy rodziny, - tłumaczy, czym jest władza rodzicielska,	- porównuje cechy różnych typów rodzin, - wskazuje przykłady realizacji poszczególnych funkcji rodziny, - rozpoznaje przypadki nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji,	- omawia funkcjonowanie współczesnej rodziny, - przeprowadza ankietę dotyczącą wartości ważnych w jego rodzinie i prezentuje jej wyniki, - wyjaśnia, jak na poszczególnych

		i obowiązki dzieci w rodzinie, - podaje podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych rodzin, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego tego, jak w przeszłości obchodzono święta narodowe i religijne.	- omawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie, - podaje nazwy instytucji wspierających rodziny.	- wyjaśnia znaczenie szczęścia rodzinnego i jego wpływ na człowieka, - wskazuje zależności między systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny.	etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji, - charakteryzuje przyczyny problemów współczesnych rodzin i omawia ich skutki dla ich członków oraz dla społeczeństwa, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego tego, jak w przeszłości obchodzono święta narodowe i religijne.
5. Edukacja i praca	- wylicza podstawowe funkcje szkoły, - podaje podstawowe prawa i obowiązki ucznia, - określa, kto tworzy samorząd uczniowski, - znajduje potrzebne informacje w statucie swojej szkoły, - rozpoznaje przypadki naruszania praw ucznia, - wskazuje osoby, u których może szukać pomocy w przypadku naruszania praw	- wymienia działania, za pomocą których szkoła realizuje poszczególne funkcje, - przytacza przykłady działań samorządu uczniowskiego, - podaje formy organizacji życia społeczności szkolnej, - wyjaśnia, jak należy reagować w sytuacji naruszenia praw ucznia lub pracownika szkoły.	- omawia prawa i obowiązki ucznia, - charakteryzuje poszczególne instytucje życia szkolnego (organizacja, zadania, formy działania), - na podstawie <i>Konstytucji RP</i> i statutu swojej szkoły wyjaśnia, jak należy reagować w przypadkach naruszania praw uczniów lub pracowników szkoły.	- wyjaśnia sposób funkcjonowania samorządu uczniowskiego.	- wypowiada się na temat najczęściej i najrządziej wykorzystywanych praw ucznia zapisanych w statucie jego szkoły.

	ucznia.				
6. Ekonomia na co dzień	- wyjaśnia, czym jest gospodarstwo domowe, - tłumaczy pojęcie budżetu, - odróżnia dochody rodziny od wydatków, - wymienia podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego, - wyjaśnia, kim jest konsument, - wylicza podstawowe prawa przysługujące konsumentowi, - wypełnia typowy formularz reklamacyjny, - oblicza podstawowe dochody i wydatki gospodarstwa domowego.	- opisuje strukturę typowego budżetu domowego, - podaje przykłady łamania praw konsumenta, - ocenia, czy przykładowy budżet domowy został prawidłowo skonstruowany.	- tłumaczy podstawowe zasady ekonomii kierujące budżetem gospodarstwa domowego, - proponuje, jak uzyskać nadwyżkę budżetową oraz jak uniknąć „dziury” w budżecie, - wylicza przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym, - przedstawia zasady świadomych, bezpiecznych zakupów, - wskazuje, w jakich przypadkach konsument ma prawo do zwrotu towaru, - wymienia instytucje chroniące prawa konsumenta.	- omawia poszczególne typy dochodów i wydatków składających się na strukturę budżetu domowego, - pisze reklamację.	- wyjaśnia, jak bycie świadomym konsumentem wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego.
II. Prawo i prawa człowieka					
1. Prawa człowieka	- tłumaczy, czym są prawa człowieka, - wyjaśnia, czym jest <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i>, - przedstawia podstawowe prawa	- określa funkcje praw człowieka, - wymienia cechy praw człowieka, - wyjaśnia, na czym polega szczególnie znaczenie <i>Powszechnej</i>	- podaje okoliczności uchwalenia i postanowienia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, - wyjaśnia znaczenie poszczególnych cech	- proponuje hierarchię funkcji praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie, - uzasadnia potrzebę istnienia międzynarodowego	- na wybranych przykładach wykazuje, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych.

	zawarte w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>, - podaje przykłady łamania praw dziecka.	<i>Deklaracji Praw Człowieka</i>, - tłumaczy sformułowania preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, - uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.	praw człowieka, - omawia genezę i treść <i>Konwencji o prawach dziecka</i>, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach.	systemu ochrony praw człowieka, - przedstawia historię praw człowieka, - na podstawie preambuły <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i> wykazuje konieczność ochrony praw człowieka, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości ograniczania praw człowieka w różnych sytuacjach i przytacza trafne argumenty.	
2. Katalog praw człowieka	- podaje przykładowe prawa i wolności, - wylicza kategorie praw człowieka.	- podaje przykłady wolności i praw człowieka i obywatela zagwarantowanych w <i>Konstytucji RP</i>, - wskazuje przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji, - odszukuje w <i>Konstytucji RP</i> fragmenty dotyczące wolności i praw politycznych, - bierze udział w dyskusji na temat	- wyjaśnia różnicę między prawami a wolnościami, - wskazuje ograniczenia praw i wolności, - omawia poszczególne kategorie praw człowieka, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat prawa do wypoczynku.	- charakteryzuje kategorie wolności oraz praw człowieka i obywatela zagwarantowane w <i>Konstytucji RP</i>, - określa źródła generacji praw człowieka, - tłumaczy, na czym polega różnica między prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji, - wyjaśnia, w jaki	- uzasadnia, że wolności i prawa polityczne są konieczne dla funkcjonowania demokracji, - prezentuje życiorys i działalność Malali Yousafzai.

		prawa do wypoczynku.		sposób każdy człowiek może wpływać na życie publiczne dzięki wolnościom i prawom politycznym zagwarantowanym w <i>Konstytucji RP</i> .	
3. Ochrona praw człowieka	- podaje przykłady łamania praw człowieka, - wylicza przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich, - przytacza przykłady spraw, które należy zgłosić do Rzecznika Praw Dziecka.	- wymienia nazwy przykładowych organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka, - wyszukuje wiadomości o interwencjach Rzecznika Praw Obywatelskich, - analizuje informacje umieszczone na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka.	- wyjaśnia przyczyny łamania praw człowieka, - wskazuje zagrożenia wynikające z łamania praw człowieka, - przedstawia sposób wyboru, metody działania oraz uprawnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, - wyjaśnia, jaką rolę w systemie ochrony praw człowieka odgrywa Rzecznik Praw Obywatelskich, - prezentuje sposób powoływania, metody działania oraz kompetencje Rzecznika Praw Dziecka.	- omawia kategorie spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka, - charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka, - wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka.	- przygotowuje prezentację na temat działalności wybranej organizacji pozarządowej zajmującej się ochroną praw człowieka, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego ochrony praw człowieka.
4. Bezpieczeństwo nieletnich	- wyjaśnia, czym jest przemoc i kogo dotyczy, - podaje przykłady przemocy,	- tłumaczy, czym są społeczności internetowe, - opowiada o zagrożeniach	- tłumaczy, czym są przemoc fizyczna, psychiczna, dręczenie, - proponuje, jak na przemoc powinni	- omawia konsekwencje przemocy dla osób, które jej doświadczyły, - charakteryzuje	- przygotowuje poradnik bezpiecznego korzystania z internetu.

	- wskazuje przykładowe osoby i instytucje, do których można się zwrócić w sytuacji doświadczania przemocy, - wymienia główne zalety i wady korzystania z internetu.	- obecnych w środowisku sieciowym (cyberprzemoc), - wymienia rodzaje cyberprzemocy, - wlicza skutki przemocy, - podaje zasady bezpiecznego korzystania z sieci, - analizuje własne zwyczaje związane z wykorzystywaniem internetu, - uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci, - wyszukuje informacje o <i>Niebieskich kartach</i> i sporządza notatkę na temat praw ofiar przemocy domowej.	- reagować jej świadkowie, - opowiada o różnych sposobach szukania pomocy w sytuacji doświadczania przemocy, - wskazuje instytucje, do których należy się zwrócić w przypadku wystąpienia przemocy domowej, - podaje przykłady społeczności internetowych, analizuje własną przynależność do nich, - przedstawia korzyści, jakie zyskują użytkownicy internetu, - aktywnie uczestniczy w przygotowaniu plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci.	- rodzaje cyberprzemocy oraz podaje metody przeciwdziałania tym zjawiskom, - charakteryzuje zjawisko uzależnienia od internetu, - projektuje ciekawą formę plakatu przestrzegającego przed zagrożeniami w sieci, - uzasadnia konieczność reagowania w przypadkach doświadczania przemocy domowej lub bycia jej świadkiem.	
5. Nieletni wobec prawa	- tłumaczy, kim są niepełnoletni i nieletni, - przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się policja, - wlicza podstawowe uprawnienia policji,	- wymienia główne zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich, - wyjaśnia, dlaczego prawo inaczej traktuje niepełnoletnich	- wskazuje, w jakich przypadkach odpowiedzialność ponosi sprawca, a w jakich jego rodzice lub opiekunowie, - wyjaśnia, na jakich	- wyjaśnia, jakie są cele postępowania sądowego wobec niepełnoletnich, - określa czynniki brane pod uwagę przez organy państwowe	- wymienia inne niż policja i straż miejska (gminna) służby porządkowe i określa ich uprawnienia, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu

	- podaje główne prawa przysługujące obywatelom w kontaktach z policją.	i dorosłych, - przytacza przykłady spraw, którymi zajmuje się straż miejska (gminna), - podaje podstawowe uprawnienia straży miejskiej (gminnej), - wskazuje uprawnienia przysługujące służbom porządkowym, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością.	zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw, - omawia uprawnienia i zadania policji, - przedstawia prawa przysługujące obywatelom (zwłaszcza niepełnoletnim) w kontaktach z policją, - charakteryzuje kompetencje i działania straży miejskiej (gminnej), - przedstawia zadania Centralnego Biura Śledczego Policji.	przy rozstrzyganiu spraw dotyczących nieletnich, - wskazuje rodzaje przestępstw, za których popełnienie prawo dopuszcza odpowiedzialność karną nieletnich po ukończeniu 15 roku życia, - uzasadnia konieczność znajomości praw przysługujących obywatelom w kontaktach ze służbami mundurowymi i porządkowymi, - podaje przykłady akcji przeprowadzonych przez Centralne Biuro Śledcze Policji.	projektu dotyczącego bezpiecznego korzystania z sieci oraz unikania zagrożeń związanych z przestępczością.
III. Społeczność lokalna i regionalna					
1. Czym jest samorząd?	- wyjaśnia, czym jest samorząd, - wymienia rodzaje samorządów działających w Polsce, - wymienia zasady działania samorządu terytorialnego,	- opisuje funkcjonowanie samorządu terytorialnego, - wyjaśnia znaczenie zasad, na których opiera się funkcjonowanie	- wymienia zadania samorządów terytorialnych, zawodowych, uczniowskich i porównuje te jednostki, - tłumaczy, czym się	- wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny, - wykazuje, że zasady, na których opiera się funkcjonowanie	- podaje, w jakich przypadkach zostaje wprowadzony zarząd komisyjny, - ocenia, czy system władz samorządowych sprzyja zaangażowaniu mieszkańców w życie

	- podaje przykłady zadań samorządów, - wymienia jednostki podziału terytorialnego w Polsce, - podaje nazwy gminy, powiatu i województwa, w których mieszka, oraz nazwy województw sąsiednich, - odczytuje dane z wykresu.	samorządu terytorialnego, - wycisza organy samorządu terytorialnego, - wskazuje podobieństwa i różnice między państwem a samorządem terytorialnym, - bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych).	różni gmina wiejska od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej, - określa, jaki charakter ma gmina, w której mieszka, - aktywnie uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów.	samorządu terytorialnego, obowiązują w codziennym życiu swojej gminy / swojego miasta, - odczytuje i analizuje dane z wykresu oraz uzasadnia wyciągnięte przez siebie wnioski.	społeczności lokalnej, i przytacza argumenty na poparcie swojego stanowiska, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat swojego województwa oraz wydarzeniach i postaciach z jego dziejów.
2. Samorząd gminny	- wymienia organy władzy w gminie, - wskazuje, jakich organów dotyczą wybory samorządowe, - wycisza podstawowe zadania gminy, - wyjaśnia, czym jest budżet obywatelski, - bierze udział w przygotowaniu prezentacji na temat swoje gminy / swojego	- odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy, - określa sposób wyłaniania władz gminy oraz ich odwołania, - bierze udział w dyskusji o zadaniach gminy, - przytacza przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy,	- omawia zadania poszczególnych organów władzy w gminie, - podaje przykłady zadań własnych i zleconych gminy, - aktywnie uczestniczy w dyskusji o zadaniach gminy, wskazuje, które spośród zadań gminy są najpilniejsze i uzasadnia swoje	- wyjaśnia zasady referendum lokalnego i wskazuje sprawy, których może ono dotyczyć, - wyjaśnia, jak działają młodzieżowe rady gminy, - aktywnie uczestniczy w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej i przytacza trafne	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat gminy lub miasta, w których mieszka (zasłużone postacie i wydarzenia z dziejów gminy), - redaguje petycję do władz w sprawie budżetu obywatelskiego,

	miasta.	- odszukuje na stronach urzędu swojej gminy informacje o działalności młodzieżowej rady gminy, inwestycjach ze środków unijnych, budżecie obywatelskim, - bierze udział w dyskusji o bieżących problemach społeczności lokalnej, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego strategii rozwiązania określonego problemu społeczności lokalnej.	zdanie, - przedstawia, jak jest uchwalany budżet obywatelski, - wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania budżetu obywatelskiego, - aktywnie uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat swojej gminy / swojego miasta.	argumenty, - uzasadnia konieczność angażowania się mieszkańców w życie gminy i rozwiązywanie jej problemów.	- gromadzi wiadomości na temat funkcjonowania budżetów obywatelskich w różnych miastach Polski i wyciąga wnioski z analizy zebranego materiału, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego strategii rozwiązania określonego problemu społeczności lokalnej, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat swojej gminy / swojego miasta.
3. Powiat i województwo	- wymienia przykładowe zadania powiatu, - wylicza organy powiatu, - podaje organy województwa, - wymienia przykładowe zadania samorządu wojewódzkiego, - wskazuje, gdzie	- wyjaśnia sposób wyboru i odwołania organów powiatu, - tłumaczy, jak są wyłaniane i odwoływane organy wojewódzkie, - uczestniczy w przygotowaniu prezentacji dotyczącej działań podjętych przez władze swojego	- rozróżnia zadania rady powiatu i zarządu powiatu, - odróżnia organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa, - bierze aktywny udział w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji	- porównuje strukturę władz samorządu powiatowego i wojewódzkiego, - określa, które z organów samorządu powiatowego i wojewódzkiego mogą zostać odwołane przez mieszkańców, - wskazuje zadania wykonywane przez	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację dotyczącą działań podjętych przez władze swojego powiatu i województwa, - przyjmuje rolę lidera w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji

	znajdują się siedziby władz powiatu i województwa, w których mieszka.	powiatu i województwa (znajduje informacje na odpowiednich stronach internetowych), - uczestniczy w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa, - uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat wybranych tradycji i zwyczajów swojej społeczności regionalnej, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego koncepcji akcji promującej region za granicą.	i zwyczajów swojej społeczności regionalnej, - bierze aktywny udział w dyskusji na temat znaczenia współpracy między władzami samorządowymi a państwowymi dla funkcjonowania województwa i przytacza trafne argumenty.	samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki.	i zwyczajów swojej społeczności regionalnej, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego koncepcji akcji promującej region za granicą.
4. Obywatele a organy samorządu	- odszukuje stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego, - tłumaczy, czym jest	- wyjaśnia, czym jest Biuletyn Informacji Publicznej, - podaje prawa obywatela w kontaktach z urzędami,	- odszukuje informacje zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej, - omawia zasady etycznego postępowania	- analizuje zawartość Biuletynu Informacji Publicznej urzędu swojego miasta, powiatu lub województwa, - wyjaśnia znaczenie	- proponuje inicjatywy, które warto by zrealizować w okolicy, i wskazuje sposoby ich realizacji.

	korupcja, - przytacza przykłady aktywności obywatelskiej, - wskazuje problemy społeczne występujące w jego społeczności lokalnej.	- odnajduje informacje o projektach zrealizowanych w gminie w ramach budżetu obywatelskiego, - przygotowuje notatkę na temat struktury urzędu swojej gminy lub swojego miasta, - wyjaśnia, czemu przestrzeganie zasad etycznych jest ważne w życiu publicznym.	urzędników, - tłumaczy konsekwencje łamania zasad etycznych w życiu publicznym, - podaje możliwe skutki łamania zasad etycznych w życiu publicznym.	aktywności obywatelskiej dla funkcjonowania społeczeństwa.	
IV. Wspólnota narodowa					
1. Naród i ojczyzna	- wskazuje, jakie więzi łączą jednostkę z ojczyzną i małą ojczyzną, - wymienia i opisuje symbole RP, - podaje sytuacje, w jakich najczęściej wykorzystuje się symbole narodowe, - wylicza wybrane święta narodowe, - przedstawia zasady właściwego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec	- wyjaśnia, czym są naród i wspólnota etniczna, - określa, czym jest tożsamość narodowa, - wylicza przykładowe elementy i wartości składające się na polskie dziedzictwo narodowe, - wyszukuje informacje o polskich zabytkach i miejscach wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, - bierze udział w grupowym opracowaniu	- wyjaśnia, na czym polega różnica między wspólnotą narodową a etniczną, - analizuje czynniki kształtujące poczucie wspólnoty narodowej i etnicznej, - tłumaczy znaczenie dziedzictwa narodowego, - charakteryzuje elementy i wartości budujące polskie dziedzictwo narodowe, - wylicza najważniejsze polskie święta narodowe i wskazuje	- wyjaśnia sens bycia Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej albo etnicznej, - przytacza historię symboli RP, - ocenia, w jakim stopniu znajomość historii wpływa na rozumienie współczesnej sytuacji narodu polskiego, - wyczerpująco opracowuje zagadnienie ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości	- wyjaśnia, dlaczego polskie godło w czasach komunizmu wyglądało inaczej niż obecnie, - prezentuje wybrany element polskiego dziedzictwa narodowego i wyjaśnia, na czym polega jego wyjątkowość, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat polskich zabytków i miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

	symboli narodowych, - odczytuje dane z wykresu.	zagadnienia ochrony polskiego dziedzictwa i pamięci o przeszłości narodu, - uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych.	wydarzenia historyczne, które są podczas nich upamiętniane.	narodu, - aktywnie uczestniczy w dyskusji o problemie znieważania symboli narodowych i przytacza trafne argumenty.	
2. Obywatelstwo i narodowość	- wyjaśnia, czym jest obywatelstwo, - tłumaczy, do czego służy paszport, - wymienia podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP, - podaje przykłady wartości obywatelskich.	- określa, czym jest tożsamość europejska, - podaje definicję narodowości, - podaje przykłady Polek i Polaków, których postępowanie było realizacją wartości obywatelskich, - bierze udział w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych.	- charakteryzuje więzi łączące obywatela i państwo, - omawia konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP, - wyjaśnia zagadnienie tożsamości zbiorowej, - wskazuje różnice między obywatelstwem a narodowością, - charakteryzuje wartości obywatelskie i wyjaśnia ich wartość dla społeczeństwa, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych.	- tłumaczy zależności między różnymi tożsamościami, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat różnych tożsamości społeczno-kulturowych i przytacza trafne argumenty, - uzasadnia konieczność popularyzowania wartości obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym.	- prezentuje sylwetki wybranych wybitnych Polaków i ocenia znaczenie ich dorobku dla pożytku publicznego.
3. Postawa patriotyczna	- wyjaśnia, czym są patriotyzm i patriotyzm lokalny, - wymienia przejawy	- podaje przykłady działań patriotycznych w gospodarce.	- omawia różnice w rozumieniu patriotyzmu dawniej i współcześnie,	- analizuje wyniki badań dotyczących rozumienia patriotyzmu,	- przedstawia rolę patriotyzmu we współczesnym świecie.

	patriotyzmu, - określa, jakie zachowania składają się na postawę patriotyczną, - wylicza sposoby wyrażania patriotyzmu na co dzień przez uczniów.		- określa, w jaki sposób zachowanie młodych ludzi wpływa na los ich ojczyzny.	- wyjaśnia znaczenie poszczególnych działań dla polskiej gospodarki.	
4. Mniejszości i migranci	- określa różnicę między obywatelami RP a cudzoziemcami, - odczytuje z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, - wyjaśnia, czym jest Polonia, - znajduje na mapie państwa, w których występuje najliczniejsza Polonia.	- wyjaśnia, czym są mniejszość narodowa i etniczna, - podaje nazwę języka regionalnego uznanego w polskim prawie, - rozróżnia imigrantów, emigrantów i uchodźców, - tłumaczy, czym jest azyl, - wymienia mniejszości narodowe i etniczne we współczesnej Polsce, - gromadzi informacje na temat inicjatyw kulturalnych podejmowanych przez środowiska mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, - uczestniczy w przygotowaniu	- wyjaśnia, na czym polega różnica między mniejszością narodową a etniczną, - tłumaczy, dlaczego uchodźcom przysługują szczególne prawa, - wymienia podstawowe prawa mniejszości w Polsce, - podaje korzyści, jakie niesie dla Polaków poznawanie kultury mniejszości zamieszkujących Polskę.	- przedstawia strukturę ludności zamieszkującej terytorium Polski, - tłumaczy, jakie cechy języka kaszubskiego zadecydowały o uznaniu go za język regionalny, - omawia czynniki przyciągające i wypychające wpływające na migrację, - na podstawie tekstu ustawy podaje kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za mniejszość narodową lub etniczną, - uzasadnia konieczność ochrony prawnej mniejszości narodowych	- wyjaśnia, co wpłynęło na rozlokowanie skupisk poszczególnych mniejszości narodowych w Polsce, - określa czynniki, które miały wpływ na rozmieszczenie Polonii na świecie, - przygotowuje wystąpienie dotyczące kryzysów uchodźczych na świecie, - opracowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat kultury mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego koncepcji kampanii

		projektu dotyczącego koncepcji kampanii informacyjnej popularyzującej dorobek wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych mieszkających w Polsce.		i etnicznych.	informacyjnej popularyzującej dorobek wybranych mniejszości narodowych lub etnicznych mieszkających w Polsce.
5. Tolerancja i przejawy ksenofobii	- tłumaczy, czym jest tolerancja, - rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, - wyjaśnia, czym są hejt i mowa nienawiści.	- wyjaśnia, czym są stereotypy, - podaje definicję nietolerancji, - określa, czym jest ksenofobia, - objaśnia, czym są szowinizm, rasizm i antysemityzm, - wskazuje skutki szowinizmu, rasizmu i antysemityzmu, - tłumaczy, czym jest kosmopolityzm, - podaje definicję Holokaustu, - opracowuje sposoby przeciwdziałania nietolerancji, - bierze udział w dyskusji o granicach tolerancji, - opowiada o swoich	- omawia cechy stereotypu, - przytacza argumenty obalające wybrane stereotypy, - przedstawia konsekwencje braku tolerancji w społeczeństwie, - charakteryzuje przyczyny i skutki ksenofobii, - określa różnice między ksenofobią a kosmopolityzmem, - analizuje tekst źródłowy.	- wskazuje ograniczenia postawy tolerancyjnej i tłumaczy ich przyczyny, - omawia różnice między szowinizmem a nacjonalizmem, - prezentuje konsekwencje upowszechniania się ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, - formułuje argumenty na poparcie tezy, że walka z brakiem tolerancji jest ważna dla funkcjonowania społeczeństwa, - formułuje argumenty na poparcie tezy, że pogodzenie różnych tożsamości społeczno-	- omawia wpływ skrajnych postaw na historię XX w.

		wrażeniach po przeczytaniu tekstu źródłowego.		-kulturowych jest możliwe, - analizuje tekst źródłowy, omawia problemy w nim poruszone i formułuje swoje stanowisko wobec nich.	
V. Polska państwem demokratycznym					
1. Państwo i demokracja	- określa, czym jest państwo, - podaje cechy państwa, - wymienia nazwy współczesnych ustrojów politycznych (demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm).	- wlicza podstawowe funkcje państwa, - rozróżnia funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, - wskazuje różnicę między monarchią a republiką, - podaje główne różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem, - wymienia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji, - wyjaśnia, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej, - wymienia podstawowe formy demokracji	- wskazuje różnice między narodem a państwem, - omawia znaczenie suwerenności i przymusowości państwa, - charakteryzuje poszczególne funkcje wewnętrzne i zewnętrzne państwa, - tłumaczy, czym jest demokracja konstytucyjna, - wyjaśnia i omawia zasady, na których opiera się funkcjonowanie demokracji, - wyjaśnia zasadę suwerenności narodu, - podaje przykłady spraw, które mogą zostać poddane pod	- uzasadnia potrzebę realizowania przez państwo funkcji zewnętrznych, - analizuje różnice między demokracją, autorytaryzmem a totalitaryzmem w obszarach władzy, praw obywateli, wolności słowa i mediów oraz ideologii państwowej, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej, prezentuje stanowisko swojej grupy i przytacza trafne argumenty.	- ocenia stan demokracji w państwie i uzasadnia swoje zdanie, - określa, jak zmieniła się liczba monarchii i republik w Europie w ciągu ostatnich 200 lat, - wyjaśnia, dlaczego większość państw demokratycznych rzadko wykorzystuje model bezpośredni, - ocenia, która historyczna forma demokracji jest najbardziej zbliżona do dzisiejszego ustroju demokratycznego.

		bezpośredniej, - wskazuje na mapie Europy monarchie i republiki, - określa korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny, - bierze udział w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej.	referendum lub stać się przedmiotem konsultacji społecznych, - wskazuje wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat możliwości życia w Polsce bez władzy państwowej.		
2. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej	- określa znaczenie konstytucji w państwie, - wymienia główne rodzaje władzy państwowej, - opisuje konstrukcję tekstu <i>Konstytucji RP</i>.	- wyjaśnia, czym jest państwo prawa, - tłumaczy, czym są akty prawne, i podaje ich główne rodzaje, - wskazuje główne aspekty określone w konstytucji, - podaje, jaką funkcję pełni Trybunał Konstytucyjny, - wlicza podstawowe zasady ustroju Polski zawarte w <i>Konstytucji RP</i>, - wymienia wartości, do których odwołuje się preambuła <i>Konstytucji RP</i>, - odnajduje w	- tłumaczy zasadę konstytucjonalizmu, - określa znaczenie zasady trójpodziału władzy i równowagi władz dla funkcjonowania demokracji, - wyjaśnia, dlaczego w republikach obowiązuje zakaz sprawowania dziedzicznej i dożywotniej władzy, - wymienia rozdziały <i>Konstytucji RP</i>, - charakteryzuje poszczególne zasady ustroju RP zawarte w <i>Konstytucji RP</i>.	- omawia hierarchię aktów prawnych w Polsce, - opisuje procedurę zmiany konstytucji i wyjaśnia, z jakiego powodu jest ona szczególna, - interpretuje artykuły <i>Konstytucji RP</i> dotyczące referendum ogólnokrajowego, - wskazuje, które opisane w <i>Konstytucji RP</i> wolności, prawa i obowiązki obywateli uważa za najważniejsze, i uzasadnia swoje zdanie.	- przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat historii polskich konstytucji.

		<i>Konstytucji RP</i> rozdziały, w których zostały opisane wolności, prawa i obowiązki obywateli, - znajduje potrzebne informacje we fragmencie ustawy o referendum ogólnokrajowym, - wymienia sprawy, które mogą być poddane pod referendum ogólnokrajowe, - uczestniczy w przygotowaniu prezentacji na temat historii polskich konstytucji.			
3. Sejm i Senat RP	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę ustawodawczą, - podaje skład polskiego parlamentu, - wymienia podstawowe kompetencje Sejmu i Senatu RP, - odczytuje dane z wykresu dotyczącego aktywności ustawodawczej sejm.	- wyjaśnia, jak Sejm i Senat RP podejmują decyzje, kto kieruje pracami obu izb oraz ile trwa kadencja posłów i senatorów, - tłumaczy, czym jest immunitet, - wlicza główne zasady wyborów do Sejmu i Senatu RP, - wymienia główne etapy procesu	- tłumaczy, jak w pracy parlamentu przejawia się zasada przedstawicielstwa, - wskazuje, czym wyróżnia się Zgromadzenie Narodowe, - omawia kompetencje Sejmu i Senatu RP, - charakteryzuje poszczególne zasady wyborów do Sejmu	- opisuje funkcjonowanie Sejmu i Senatu RP z uwzględnieniem działalności klubów i kół poselskich tworzących koalicję i opozycję, - wyjaśnia znaczenie immunitetu dla funkcjonowania władzy ustawodawczej, - wskazuje różnice	- wyjaśnia, czym zajmują się komisje sejmowe, Prezydium Sejmu RP i Konwent Seniorów, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych i przedstawia trafne

		ustawodawczego, - określa, kto w Polsce może wystąpić z inicjatywą ustawodawczą, - wyjaśnia, jakie uprawnienia w trakcie prac nad ustawą posiada prezydent, - wyszukuje informacje o ugrupowaniach politycznych, które mają swoje kluby lub koła w sejmie, przyporządkowuje je do koalicji i opozycji.	i Senatu RP, - analizuje wykres dotyczący aktywności ustawodawczej Sejmu RP i dokonuje potrzebnych obliczeń, - na podstawie odpowiednich artykułów <i>Konstytucji RP</i> odpowiada, w jakich sytuacjach obraduje Zgromadzenie Narodowe, - wyjaśnia, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli.	w organizacji wyborów do Sejmu i Senatu RP, - omawia proces ustawodawczy, - porównuje role Sejmu i Senatu RP w procesie ustawodawczym, - wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego w procesie ustawodawczym, - bierze udział w dyskusji na temat ograniczania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach parlamentarnych, - wymienia skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza.	argumenty. - przygotowuje w ciekawej formie prezentację na temat historii polskiego parlamentu.
4. Prezydent RP i Rada Ministrów	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę wykonawczą, - wymienia podstawowe kompetencje Prezydenta RP, - wyjaśnia, kim jest premier i czym jest Rada Ministrów,	- przedstawia główne zasady wyboru Prezydenta RP, - omawia kompetencje Prezydenta RP, - wyjaśnia, jak są powoływani premier i Rada Ministrów, - omawia kompetencje rządu,	- omawia poszczególne kompetencje Prezydenta RP z podziałem na politykę wewnętrzną i zagraniczną, - opisuje procedurę tworzenia rządu, - charakteryzuje poszczególne	- wyjaśnia związek funkcjonowania urzędu Prezydenta RP z republikańską formą rządów, - tłumaczy, na jakich zasadach działają wotum zaufania i wotum nieufności, - określa, na czym	- omawia okoliczności przywrócenia urzędu prezydenta w Polsce, - aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów, przyjmuje rolę lidera grupy i jako

	- podaje, czym zajmuje się rząd, - odczytuje dane z tabel dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich, - gromadzi informacje o składzie osobowym urzędującej Rady Ministrów (imię i nazwisko premiera i ministra odpowiedzialnego za sprawę edukacji).	- wylicza Prezydentów RP po 1989 r., - określa, za kadencji którego prezydenta uchwalono <i>Konstytucję RP</i>, - odszukuje w internecie wiadomości na temat decyzji obecnego rządu, które wpłynęły na życie jego rodziny, - bierze udział w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów, - znajduje informacje o działaniach obecnego Prezydenta RP związanych z polityką wewnętrzną i zagraniczną kraju.	kompetencje rządu, - określa, w jaki sposób współdziałają rząd i prezydent, - analizuje dane zebrane w tabelach dotyczących frekwencji w wyborach parlamentarnych i prezydenckich, - aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów.	polega zasada kontrasygnaty, - tłumaczy, czym jest Rada Gabinetowa, - wyjaśnia, dlaczego jest potrzebne poparcie większości sejmowej dla Rady Ministrów i premiera, - omawia trzy kroki w procedurze powoływania Rady Ministrów (na podstawie artykułów <i>Konstytucji RP</i>), - aktywnie uczestniczy w ćwiczeniu dotyczącym przygotowywania reform przez ministrów, przyjmuje rolę lidera grupy.	minister wygłasza przemówienie oraz przytacza trafne argumenty.
5. Sądy i trybunały	- określa, jakie organy pełnią w Polsce władzę sądowniczą, - wyjaśnia, co nazywamy wymiarem sprawiedliwości, - przedstawia rolę sędziów, - tłumaczy, kim są	- podaje zasady działania sądów, - wymienia zadania trybunałów, - na podstawie tekstu źródłowego przytacza przykłady spraw, którymi zajmują się współczesne sądy,	- przedstawia zasady działania sądów, - wyjaśnia znaczenie zasad bezstronności i niezawisłości sędziów oraz ich immunitetu i nieusuwalności, - tłumaczy, kim jest ławnik,	- opisuje salę rozpraw w procesie karnym, - charakteryzuje działania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu, - wyjaśnia rolę Trybunału Konstytucyjnego	- objaśnia, czego dotyczyło ostatnie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego.

	prokurator, obrońca i obrońca z urzędu.	- wyjaśnia, jakie znaczenie ma dla obywateli dwuinstancyjność postępowania sądowego, - odszukuje informacje na temat ostatniego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, - bierze udział w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich.	- analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie wyjaśnia określenie <i>rzędy sędziów</i>, - wskazuje różnice między wymiarem sprawiedliwości a władzą sędziowską, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat immunitetów sędziowskich i przytacza trafne argumenty.	w państwie demokratycznym, - odszukuje informacje na temat sporu o reformę sądownictwa i ustala, jakich kwestii on dotyczył, - analizuje tekst źródłowy, na jego podstawie omawia wpływ sędziów na sferę polityki i życia społecznego.	
6. Partie polityczne	- wyjaśnia, czym są partie polityczne, - wymienia rodzaje partii politycznych, - podaje elementy kampanii wyborczej partii, - wylicza systemy partyjne.	- przedstawia zawartość programu politycznego partii, - określa, w jaki sposób partie dążą do osiągnięcia swoich celów, - przedstawia systemy partyjne, - tłumaczy, czym są koalicja i opozycja w parlamencie, - wymienia nazwy największych polskich partii politycznych, - wyjaśnia, czym jest statut partii, - wyszukuje potrzebne	- omawia funkcje partii politycznych, - opisuje partie prawicowe, centrowe i lewicowe, - tłumaczy znaczenie kampanii wyborczej dla funkcjonowania partii, - charakteryzuje systemy partyjne, wskazuje wady i zalety każdego z nich, - tłumaczy, jak utworzyć partię polityczną, - analizuje tekst ustawy o partiach politycznych, - podaje nazwy partii	- opisuje działalność partii w państwie demokratycznym, - podaje przykłady działań podejmowanych przez wybraną partię polityczną reprezentowaną w Sejmie RP.	- charakteryzuje polską scenę polityczną.

		informacje w tekście ustawy o partiach politycznych.	politycznych, których przedstawiciele zasiadają w izbie niższej obecnej kadencji, - przygotowuje notatkę na temat jednej z partii politycznych reprezentowanych w Sejmie RP.		
7. Organizacje obywatelskie	- tłumaczy, czym są organizacje pozarządowe, i podaje ich główne rodzaje, - określa, czym jest wolontariat, i przytacza przykłady działań wolontariuszy, - wymienia korzyści wynikające z pracy w wolontariacie, - podaje przykłady ogólnopolskich organizacji młodzieżowych, - odczytuje dane statystyczne z wykresu.	- wyjaśnia, co oznacza prawo do swobodnego zrzeszania się, - przytacza przykłady działań organizacji pozarządowych, - wymienia cele działalności ogólnopolskich organizacji młodzieżowych, - wlicza przykładowe działania podejmowane przez związki zawodowe, - odszukuje informacje o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego założenia	- wyjaśnia, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się, - tłumaczy, czym jest społeczeństwo obywatelskie, - charakteryzuje działalność organizacji pozarządowych, - wskazuje różnice między stowarzyszeniem a fundacją, - charakteryzuje rodzaje wolontariatu, - określa, jakie działania trzeba podjąć, aby zostać wolontariuszem.	- omawia poszczególne obszary działalności organizacji pozarządowych, - wyjaśnia, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność, - uzasadnia konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych, - na podstawie analizy danych statystycznych z wykresu wskazuje obszar, w którym organizacje pozarządowe powinny być bardziej aktywne, i uzasadnia swoje zdanie,	- omawia rolę NSZZ „Solidarność” w najnowszej historii, - odpowiada, czy międzynarodowe organizacje pozarządowe powinny wpływać na władze danego kraju, i przytacza trafne argumenty, - opowiada o swoich doświadczeniach z pracy wolontariackiej, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację o organizacjach pozarządowych, które funkcjonują w najbliższej okolicy, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu

		stowarzyszenia, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego akcji wolontariackiej.		- wyjaśnia, jak rozumie słowa Tadeusza Kotarbińskiego.	projektu dotyczącego założenia stowarzyszenia, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego akcji wolontariackiej.
8. Media i opinia publiczna	- wyjaśnia, czym jest opinia publiczna, - wymienia rodzaje mass mediów, - wskazuje różnice między mediami komercyjnymi a publicznymi, - objaśnia, czym są fake newsy i bańki informacyjne, - odróżnia fakty od opinii i komentarzy.	- określa, do czego służą sondaże, - tłumaczy, czym jest wolność słowa, - wycisza funkcje mediów, - podaje zalety i wady mediów społecznościowych, - wymienia główne zasady etyki dziennikarskiej, - określa, czym jest kampania społeczna, - podaje definicję spotu wyborczego, - wskazuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju środków masowego przekazu dla społeczeństwa, - porównuje sposób przedstawienia jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł i oddziela fakty	- wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa, - omawia funkcje sondaży, - opisuje specyfikę mediów jednokierunkowych i interaktywnych, - opowiada o poszczególnych funkcjach mediów, - przedstawia rolę mediów społecznościowych w demokracji, - podaje przykłady fake newsów i uzasadnia swój wybór, - omawia zasady pracy i postępowania dziennikarzy, - opisuje obszary tematyczne kampanii społecznych,	- przytacza argumenty na poparcie tezy, że wolność słowa i wolne media są fundamentem demokracji, - charakteryzuje misję mediów publicznych, - omawia przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu mediów społecznościowych na demokrację, - uzasadnia konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej, - wyjaśnia rolę opinii i komentarzy w demokratycznych mediach, - bada sposób ukazania jednego wydarzenia w artykułach z kilku źródeł, oddziela fakty od opinii i przedstawia	- ocenia, jak często na jego poglądy, decyzje i wybory mają wpływ media społecznościowe, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat wybranej kampanii społecznej, dokonuje analizy zastosowanych w niej środków.

		od opinii, - gromadzi materiały dotyczące wybranej kampanii społecznej, - wskazuje funkcje mediów przejawiające się w stronach internetowych, które odwiedza, - znajduje informacje na temat wyników wybranego badania opinii publicznej.	- sporządza notatkę z wybranego badania opinii publicznej.	wnioski, - uzasadnia konieczność oddzielania faktów od opinii.	
VI. Sprawy międzynarodowe					
1. Współpraca międzynarodowa	- wyjaśnia, czym są polityka zagraniczna i współpraca międzynarodowa, - rozwija skrót ONZ, - przytacza przykłady inicjatyw ONZ, - podaje pełną nazwę NATO, - wymienia przykłady działań NATO, - odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich NATO, - odczytuje dane z wykresu prezentującego wyniki badań opinii publicznej.	- wskazuje przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej, - wymienia podstawowe zadania ambasadora i konsula, - wylicza główne cele i działania ONZ, - tłumaczy, czemu służą misje pokojowe ONZ, - określa najważniejsze cele NATO, - przytacza przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO, - odszukuje informacje o przypadku zastosowania weta w czasie obrad Rady	- omawia znaczenie współpracy międzynarodowej dla pokoju na świecie, - charakteryzuje rolę ambasadora i konsula w polityce zagranicznej, - podaje czas i okoliczności powstania ONZ, - określa, ilu członków liczy ONZ, - wymienia główne organy ONZ, - opisuje genezę NATO, - podaje nazwę głównego organu NATO, - wskazuje na mapie	- określa rolę organizacji międzynarodowych na arenie światowej, - wyjaśnia, jaką rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego, - omawia wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska, - opracowuje notatkę o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r. z uwzględnieniem ich celów i uczestników.	- analizuje wyniki badań opinii publicznej, formułuje wnioski, określa przyczyny zaobserwowanych zjawisk, wyraża własną opinię na wskazany temat i uzasadnia odpowiedź, - znajduje informacje o protestach przed ambasadami różnych krajów, omawia to zjawisko i przedstawia swoje zdanie na ten temat, - ocenia, jaki wpływ ma prawo weta w Radzie Bezpieczeństwa ONZ

		Bezpieczeństwa ONZ, - ocenia, czy ONZ odgrywa ważną rolę we współczesnym świecie, i uzasadnia swoje zdanie, - znajduje wiadomości o trzech operacjach NATO przeprowadzonych po 2000 r.	państwa członkowskie NATO z uwzględnieniem kolejnych etapów powiększania się organizacji - wylicza wybrane ugrupowania międzynarodowe, do których należy Polska.		na skuteczność działań tego organu, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat najważniejszych działań Polski w strukturach ONZ i NATO.
2. Unia Europejska	- podaje datę i miejsce utworzenia Unii Europejskiej, - wylicza najważniejsze zadania UE, - odpowiada, czym jest euro, - odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich UE.	- wymienia główne przyczyny integracji europejskiej, - na podstawie mapy podaje nazwę państwa, które przystąpiło do UE później niż Polska, - wylicza nazwy głównych organów Unii Europejskiej, - odszukuje w Deklaracji Schumana potrzebne informacje, - bierze udział w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, - uczestniczy w przygotowaniu projektu dotyczącego obchodów Dnia	- omawia główne etapy integracji europejskiej, - opisuje okoliczności powstania Unii Europejskiej, - wskazuje na mapie państwa członkowskie UE, uwzględniając kolejne etapy rozszerzania organizacji, - wymienia podstawowe uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej, - analizuje tekst Deklaracji Schumana, - podaje praktyczne przykłady realizacji celów UE, - analizuje materiały	- wskazuje wady i zalety procesu integracji europejskiej, - podaje nazwy trzech wspólnot europejskich, - omawia uprawnienia głównych organów Unii Europejskiej, - analizuje tekst Deklaracji Schumana i określa, jak zmieniła się sytuacja w Europie od czasów autora, - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, - przedstawia trafne argumenty, uzasadnia swoje stanowisko, - aktywnie uczestniczy	- omawia główne zagadnienia i problemy funkcjonowania UE, - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu rozważającego dwie koncepcje rozwoju Unii Europejskiej, organizuje głosowanie i podsumowuje jego wyniki, - przyjmuje rolę lidera w prowadzeniu projektu dotyczącego obchodów Dnia Europejskiego.

		Europejskiego, - gromadzi materiały dotyczące brexitu, - bierze udział w dyskusji na temat skutków brexitu.	dotyczące brexitu.	w dyskusji na temat brexitu i przytacza trafne argumenty.	
3. Polska w Unii Europejskiej	- podaje datę wejścia Polski do UE i określa sposób, w jaki Polacy podjęli decyzję, - wskazuje główne korzyści, które wynikły dla Polski, jej obywateli i polskich firm z przystąpienia do UE, - szuka informacji do broszury o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście.	- wylicza podstawowe prawa obywatela UE, - wymienia cztery najważniejsze zasady europejskiego rynku wewnętrznego, - przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących, - określa źródła funduszy unijnych i główne kierunki ich dysponowania, - gromadzi informacje na temat inicjatyw polskiego rządu zgłoszonych na forum Unii Europejskiej.	- omawia przygotowania Polski do przystąpienia do UE, - charakteryzuje poszczególne prawa obywatela UE, - przedstawia znaczenie zasad europejskiego rynku wewnętrznego, - tłumaczy, czym jest i jak działa strefa Schengen, - wylicza cele, na które są w Polsce przeznaczane dotacje unijne, - podaje przykłady wykorzystania przez Polskę funduszy unijnych, - redaguje broszurę o sposobach wykorzystywania funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim mieście, - sporządza notatkę na	- wskazuje koszty przynależności Polski do UE, - przedstawia negatywne skutki swobodnego przepływu osób, - omawia przeznaczenie poszczególnych rodzajów funduszy unijnych.	- ocenia proces integracji Polski z Unią Europejską, - rozważa, jakie mogą być konsekwencje wychodzenia kolejnych krajów z UE, - przygotowuje w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat inicjatyw unijnych skierowanych do młodych ludzi.

			temat jednej z inicjatyw polskiego rządu zgłoszonych na forum Unii Europejskiej.		
4. Problemy współczesnego świata	- wyjaśnia, czym jest globalizacja, - przytacza przykłady globalizacji z codziennego życia, - podaje przykłady pomocy dla krajów rozwijających się, - tłumaczy, czym jest zjawisko ocieplania klimatu, - podaje główne różnice między sytuacją w krajach Północy i Południa.	- wylicza główne skutki globalizacji, - określa, z czego wynika podział na kraje rozwinięte i rozwijające się, - wskazuje główny kierunek migracji, - wylicza główne zagrożenia i wyzwania XXI w., - bierze udział w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją, - opracowuje notatkę o wybranej polskiej organizacji pozarządowej, która pomaga mieszkańcom państw rozwijających się, - przygotowuje plakat przestrzegający przed skutkami zmian klimatu, - uczestniczy w pracach nad prezentacją na	- charakteryzuje zjawiska globalizacji i amerykanizacji kultury, - tłumaczy, czym jest konsumpcjonizm, - tłumaczy, na czym polegają pomoc rozwojowa i pomoc humanitarna, - charakteryzuje zmiany klimatu i określa ich skutki.	- omawia pozytywne i negatywne skutki globalizacji w różnych dziedzinach, - przedstawia sytuację krajów rozwiniętych i rozwijających się, - uzasadnia konieczność udzielania pomocy humanitarnej, - wyjaśnia, czym jest grupa G7, - omawia problemy związane z migracją, - omawia główne zagrożenia i wyzwania XXI w.	- proponuje, w jaki sposób młodzi ludzie mogą dbać o środowisko, - wyjaśnia, czym jest Młodzieżowy Strajk Klimatyczny, - przedstawia sylwetkę Greta Thunberg, - aktywnie uczestniczy w dyskusji o wyzwaniach związanych z migracją, przytacza trafne argumenty, proponuje sposoby rozwiązania problemu, - znajduje informacje o inicjatywach na rzecz osób potrzebujących z krajów Południa, w które mogą się zaangażować młodzi ludzie, - opracowuje reportaż dotyczący zmian klimatu, - przygotowuje

		temat najbiedniejszych państw świata, - bierze udział w dyskusji dotyczącej wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników.			w ciekawej i wyczerpującej formie prezentację na temat najbiedniejszych państw świata, - aktywnie uczestniczy w dyskusji na temat wpływu światowych problemów na niego i jego rówieśników oraz przytacza trafne argumenty.
5. Konflikty zbrojne na świecie	- podaje główne przyczyny konfliktów zbrojnych, - wyjaśnia, czym jest ludobójstwo, - przytacza przykłady działań terrorystycznych, - odczytuje z mapy informacje o wybranych współczesnych konfliktach na świecie, - odczytuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce.	- tłumaczy, na czym polega terroryzm, - wymienia skutki terroryzmu, - określa skutki konfliktów, - odszukuje informacje na temat cyberterroryzmu, - znajduje w internecie wiadomości o zbrodniach ludobójstwa popełnionych w XX w., - bierze udział w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych.	- omawia przyczyny i rodzaje konfliktów, - przedstawia źródła i rodzaje terroryzmu, - na podstawie mapy charakteryzuje wybrane współczesne konflikty na świecie, - analizuje wyniki badań opinii publicznej dotyczących zagrożenia terroryzmem w Polsce i ocenia, jak poglądy Polaków na ten problem kształtują się obecnie, - omawia zagrożenia wynikające z cyberterroryzmu dla współczesnych państw i społeczeństw,	- wyjaśnia, dlaczego walka ze współczesnym terroryzmem jest trudna, - redaguje notatkę na temat zamachów terrorystycznych przeprowadzonych w Europie w XXI w. - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych, przedstawia trafne argumenty.	- opowiada o zamachu na World Trade Center, - przygotowuje prezentację dotyczącą konfliktu na Ukrainie, - aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych, podaje konkretne propozycje i przedstawia trafne argumenty.

			- aktywnie uczestniczy w pracy zespołu mającej na celu zaproponowanie sposobu zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych.		